

Rüstü Bozkurt

rustu.bozkurt@dunya.com

“Kafalardaki duvarları yıkmak” kolay değil...

Siyasi iradenin bürokrasinin, iş dünyası insanların üniversitelerin ve STK’ların katılımıyla bağımsız çalışma yaparak bir “2023 Hedefleri Enstitüsü” kurmalıyız. Bu enstitü, popülist tutumlara açık kapı bırakmadan, nesnel araştırmalarla geçmişteki eksiklerimizi analiz etmeli. Böylece, daha sağlıklı bir gelecek inşa edecek önemli bir kazanım da elde edebiliriz.

Bilime olağanüstü katkılar yapan iki Alman insanı, Max Planck ve Humboldt. Bu iki insan adına verilen ödülün adı da Max Planck-Humboldt Ödülü. Ödülün ikincisini alan da Bursa’nın Karacabey ilçesinden çıkmış, engeller aşmış, kendini kanıtlayarak ve uluslararası eleklerin üstünde kalma becerisini göstermiş, Chicago Üniversitesi’nde öğretim üyesi olmuş bizim insanımız Prof. Dr. Ufuk Akçığit.

Ufuk Akçığit’i Haber Türk TV’de Fatih Altaylı’nın “Teke Tek Programı”nda dikkatle dinliyorum. İlgili alanımdaki birçok konuya değiniyor: Sahadan elde edilen küçük veri ile bütün sağlanan büyük veri setleri olmadan, geleceğe dönük politika üretilemeyeceğini söylüyor. Başka kurumlara, ülkelere bakarak kalkınma politikaları nasıl üretilebileceği gerçekliğine gönderme yapıyor. Sağlıklı bir ekonomik büyümede “ilişki zenginliği” ve “etkileşim derinliğinin” artan önemini açıklıyor. İlişkilerle “yetenek büyümesi” sağlamanın ekonomik büyümeyi hızlandırmasına etkilerini anlatıyor. Olay ve olguları açıklarken, “indirgemeci mantık” ve “keskin genellemeler” yapmanın sakıncaları üzerinde duruyor; “büyük resmi” gözden uzak tutmamanın önemine değiniyor. Seçkin azınlıklar yetiştirerek, onların ürettiği “bilgiyi paylaşmaya” dayalı büyüme eğiliminin fırsat ve tehlikelerini sorguluyor. Ne kadar “kapsayıcı” olursak, ekonomik büyümeyi o denli hızlandırabileceğimizi gerekçelendiriyor.

Bilim, arşiv koleksiyonu olmamalı

Akçığit’in değerlendirmesini zihinlerimizde yerli yerine oturtmak için önce ünlü bir matematikçinin tanıklığına başvuralım. Guy Sorman, 13 Mayıs 1989’da CBT’deki “Matematik yerine edebiyat okutulmalı” başlıklı yazısında Fransız matematikçi Rhene Thom’a gönderme yapıyor:

“Kuramsal düşüncenin olmadığı yerde bilim bir arşiv koleksiyonundan başka bir şey değildir. Unutmayalım ki bilim tarihinde kavramların önceden keşfedilmesi fizik yasalarının oluşmasını olanaklı kıldı. 17’inci yüzyıldan bu yana, çağdaş bilimde kuramsal gelişme deneylemeden önce geldiği ölçüde gerçekleşebilmiştir. Bütün büyük bilimsel araştırmalar, yeni olayların

Çin'de 11 milyon nüfusu olan, ülkenin yedinci büyük kenti Wuhan'da 12 bin üretim tesisinin sorunlarına ışık tutmak, Ar-Ge çalışmalarına katkı yapmak ve tasarım birikimini geliştirmek için 350'nin üstünde enstitü etkinliğini sürdürüyor.

keşfine değil de bilinen olayların yeni bir düşünce ve anlatım biçimine dayanıyordu. Oysa bugün tam tersi gözlenmektedir: Bilgisayar çığırtganları hep fazla deney yapmaya zorluyor; olguları düşünce gerektirmeyen gözlemcilik eğilimine doğru itiyor. Bu nedenle çağdaş bilim nefes alamamaktadır. Çünkü bilginlerin "gerçek" olarak adlandırdıkları, teknik başarıdan başka bir şey değildir."

Soğuk Savaş Dönemi'nin en önemli simgesi Berlin Duvarı 9 Kasım 1989'da yıkıldı. Duvarın yıkılmasından beş yıl sonra, Almanya'daki Konrad Adenauer Vakfı Başkan Yardımcısı endüstri ilişkileri seminerinde, "Batı Almanya ile Doğu Almanya'nın ekonomik gelişmeyi etkinleştirmede kullanabilecekleri ortak dil için en az 2 bin 500 yeni kavram gerekli. Daha doğrusu, Doğu Almanya'da yaşayan yurttaşlarımız bu yeni kavramlara henüz ulaşamadı" diyordu. Dünya Gazetesi'nde 23 Kasım 1994 günü "Kuramı küçümsemek" başlıklı yazımızda, kalkınmayı hızlandırmak için zamanın gelişmelerini anlatan kavramların içeriklerini bilmenin, kararlarımızı daha gerçekçi kılabileceği ileri sürülüyordu. Ortak kavramların yaratacağı "ortak dilin" kalkınmayı hızlandırmadaki etkileri sorgulanıyordu.

Cacilie Rohwedder'ın "Berlin'i Şimdi Kafalardaki Duvar Ayırıyor" başlıklı yazısı, Wall Street Journal'dan 25 Nisan 1996 günü Milliyet Gazetesi'ne taşındı. Almanya'nın doğusu ile batısının birleşmesinden yedi yıl sonra toplumun değişik kesimlerinin tepkilerini analiz eden Rohwedder diyor ki:

"Kişisel yaşamlarının biraz uzağındaki meselelerde doğu ve batıdaki Almanlar hâlâ, köklü farklılıklar taşıdığı görüşlere sahipler. Allensbach Enstitüsü yakın tarihlerde yaptığı bir kamuoyu araştırmasına göre Batı Almanların yarısından fazlasının olumlu bakmasına karşın, Doğu Almanların yalnızca yüzde 26'si ülkenin sosyal piyasa ekonomisinden memnun görünüyorlar. Söz konusu kamuoyu yoklamasında ayrıca, özgürlüğün, eşitliğin önemi ve devletin sorumlulukları konularında da iki tarafta benzer ayrılıklara rastlanıyor."

Rohwedder'le görüşen Berlin Belediye Başkanı Eberhard Diepgan, teknik sorunları görece kolay çözebildiklerini, insanların ruhlarıyla uğraşmanın zorluklarını anlatıyor. On yıllar boyunca farklı deneyimler yaşandığını, bütün sosyal ve ekonomik sistemlerinde radikal bir değişiklik gerçekleştiğini, böyle bir değişimin yedi yıllık kısa bir zamanda sindirilmesinin güçlükleri olacağını da söylüyor.

Ülkelerin yaptıklarına bakmak

Max Planck-Humbold Ödülü, Prof. Dr. Ufuk Akçığıt'e, 30 yıl sonra hâlâ sorunlu olan Batı ile Doğu Almanya'nın birleşmesini araştırarak,

veri-odaklı analizleriyle yeni politikalar önermesi için verildi. Doğu Almanya'da fiziki bir dizi yatırımlar ve özelleştirmelere rağmen, ülkenin iki kesimi arasındaki "ekonomik duvarlar" yıkılabilmiş değil. Ülkenin batı kesimine göç sürüyor; doğu kesiminde suç işleme oranları daha yüksek... Ülke yönetiminin birleşme sonrasında hedeflenen çözümler ile ulaşılan sonuçlar arasındaki fark, yurttaşların önemli bir bölümünü rahatsız ediyor.

Almanya'yı yönetenler birleşme sonrasında çözülemeyen sorunlarını inkâr etmiyor, yok saymıyor tam tersine kabullenip yüzleşmeye çabılıyor. Bugüne kadar gizli olan mikro verileri de incelemeye açarak, sorunları "anlama" konusunda ciddi adımların atılmasına katkı yapıyor. Geleceğin daha iyi "anlamlandırma" kaygısı karar vericilerde hakim.

Başka ülkelerin yaptıklarına, kurumların sorun çözme yöntemlerine bakarak öğrenme, anlamaya giden hızlı yollardan biridir. Almanya'nın birleşmesinin dersleri, ülkemiz için de çözüm önerileri bize bakış açılarımızı değiştirme fırsatı yaratabilir. Akçığıt'in yapacağı araştırmayı yakından izlemeli, gereken dersi almamız.

"2023 Hedefleri Enstitüsü"

Max Planck-Humbold Ödülü bizde "2023 Hedeflerini" analiz etmenin "vesilesi" olmalı. Yargılamak için değil, sorgulayarak, önce hedef belirlerken metod eksiklerimizi netleştirmeliyiz... Bir sonraki adımda küçük veri ve büyük veri eksiklerimizi, bu veri eksikliğinin "tahmin hatalarını" nasıl etkilediğini açığa çıkarmalıyız. Gelecekte aynı hataları tekrar etmemenin yol ve yöntemlerini aramalıyız. Hedeflere ulaşılmasını engelleyen teknik, ekonomik, sosyal kültürel bütün engelleri önyargısız sorgulamalıyız ki tarihten ders alabilelim.

Çin'de 11 milyon nüfusu olan, ülkenin yedinci büyük kenti Wuhan'da 12 bin üretim tesisinin sorunlarına ışık tutmak, Ar-Ge çalışmalarına katkı yapmak ve tasarım birikimini geliştirmek için 350'nin üstünde Enstitü etkinliğini sürdürüyor.

Biz de siyasi iradenin, bürokrasinin, iş dünyası insanların, üniversitelerin ve STK'ların katılımıyla, bağımsız çalışma yaparak bir "2023 Hedefleri Enstitüsü" kurmalıyız. Bu enstitü, popülist tutumlara açık kapı bırakmadan, nesnel araştırmalarla geçmişteki eksiklerimizi analiz etmeli. Böylece, daha sağlıklı bir gelecek inşa edecek önemli bir kazanım da elde edebiliriz. Gelin kafalarımızdaki duvarları yıkarak, hayatın öz gerçekliğini arayalım. Böyle bir tutum, hepimize çok şey kazandırır; inanın çok şey kazandırır...